

په خوست ولايت کې د صنعتي پارک اهميت

پوهنمل خالد پشتون، شيخ زايد پوهنتون، اقتصاد پوهنځی، د ملي اقتصاد څانگې علمي کادر غړی.

برېښنالیک: khalid.pashtoon786@gmail.com

لنډيز

څرنګه چې ګران هېواد افغانستان يو زراعتي او معدني بډايه هېواد دی، خو د صنعتي ودې کچه يې ډېره ټيټه ده. صنعتي پارکونه د اقتصادي پرمختګ لپاره مهم او حياتي رول لري. په خوست ولايت کې د صنعتي پارک نشتون يوه لويه ستونزه ګڼل کېږي. نو د دې مقالې څخه زموږ موخه د صنعتي پارک جوړولو اهميت، ضرورت، فرصتونو او تهديدونو پېژندل دي، تر څو په راتلونکي کې په خوست ولايت کې د صنعتي پارک د رامنځته کولو زمینه مساعده شي. دا ډول پارکونه د اقتصادي پرمختګ او ودې، نوښت، کار موندنې، داخلي او خارجي پانګو د جذبولو، د استخدام د سطحې لوړوالي او کاري فرصتونو د ايجاد، د وارداتو د کموالي، د صادراتو د زياتوالي، خصوصي سکتور ته د وده ورکولو لپاره ډېر مهم او ضروري ګڼل کېږي. سربېره پر دې د ملي عوايدو زياتوالی، د پانګوالو جلبول، د کورنيو توليداتو بياوړتيا د نوموړو پارکونو اقتصادي اهميت په ګوته کوي. په خوست ولايت کې د صنعتي پارک د جوړولو پر اهميت او ضرورت، فرصتونو او محدوديتونو د پيژندلو لپاره دغه څېړنه ترسره شوې. په نوموړې څېړنه کې له تحليلي مېتودونو څخه استفاده شوې ده، چې امنيتي مسايل، د څلورويشت ساعته برېښنا نشتوالی، د مسلکي کارکوونکو کمښت، د خامو موادو د پروسس محدود ظرفيت، د حکومت له خوا د کافي ملاتړ نشتوالی، د زيربناوو کموالی، د بازار اپتياوې او د بنسټيزو خدماتو کمښت يې د عمده خنډونو په توګه په ګوته شوي، او د شته فرصتونو څخه په استفادې سره دولت کولی شي دا خنډونه له منځه يوسي او په پايله کې د يو لوی توليدي مرکز د ايجاد سبب وګرځي.

کلیدي ټکي: اقتصادي ثبات، پانګونه، خوست، صنعتي پارک، کاري فرصتونه.

سريزه

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين، والعاقبة للمتقين، والصلوة وسلام على رسوله محمد و على اله و اصحابه اجمعين. "وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا" (سورة الجن، ۱۶)
ترجمه: "اوکه دوی په سمه لاره تلل، نو موږ به يې د اوبو يوه پراخه سرچينه ورکړو".
دا چې په هر هېواد کې سوکالي او هوساينه د هغې هېواد د اقتصادي پرمختګ د عمده هدف په توګه شميرل کېږي، نو د اقتصادي پرمختګ لپاره د توليدي کمپنيو ايجاد او پرمختګ د ضروري او مهم عنصر په توګه ګڼل کېږي. د نوموړو کمپنيو د فعاليتونو د ترسره کولو لپاره د يو مناسب ځای ايجاد ضرور دی.

څرنگه چې موږ پوهیږو چې عموماً دولتونه د ځای په انتخاب کې له مؤثرو سیاستونو څخه کار اخلي مثلاً دولتي ادارې په داسې ځایونو کې انتخاب کوي چې د خلکو لاس رسې ورته اسانه وي، کورنۍ د خپل ژوند تیرولو لپاره داسې ځای انتخابوي چې د دوی رضایت په کې اعظمي شي، او د کمپنیو لپاره بیا داسې ځای انتخابوي چې د خامو موادو او خرڅلاؤ مارکیټ ته لاسرسۍ ورته اسانه وي (Valipour, Ketabchi, Safari shali, & Morid, ۲۰۲۳، ص ۲۹۶۹-۲۹۹۰).

صنعت د بشر په ژوندانه کې مهمه ونډه لري چې نه یواځې د انسانانو د ورځني ژوند اړتیاوې ورپورته کوي، بلکې د هېوادونو د اقتصادي پرمختګ لپاره هم یوه مهمه وسیله ګڼل کیږي. د دومره اهمیت باوجود چې یاد سکتور یې په انساني ژوند کې لري، متأسفانه بیا هم په افغانستان کې د صنعت سکتور سهم کافي نه دی او نه یوازې دا چې د صنعت سکتور د پرمختګ او ودې لپاره فرصت نلري، له یو شمېر مشکلاتو سره هم مخامخ دی چې دغه وضعیت د دې سبب شوی چې صنایع یوازې په لومړنیو او مصرفي محصولاتو محدودې پاتې شي (Valipour, Ketabchi, Safari shali, & Morid, ۲۰۲۳، ص ۱۵-۱۳:۳).

صنعت د اقتصادي ودې، ټکنالوژۍ پرمختګ او د کارونو د ایجاد لپاره حیاتي ګڼل کیږي. دا د ناخالص داخلي تولید په برخه کې مهم رول لري او د ژوند د سطحې د لوړوالي باعث ګرځي. د صنعت د پرمختګ لپاره زیربناوې ټاکل کیږي، او په ځینو ولایتونو کې صنعتي پارکونه جوړ شوي، چې د تولیدي سکتور او فابریکو لپاره اړین ګڼل کیږي. څرنگه چې موږ پوهیږو چې صنعتي پارکونه د اقتصادي پرمختګ لپاره ډېر مهم ګڼل کیږي او د یو شمېر عمده ګټو درلودونکي دي چې ځینې یې عبارت دي له: دا پارکونه نوښت او تخنیکي پرمختګ ته وده ورکوي او د کاري فرصتونو په رامنځته کولو، د بېوزلۍ په کمولو، د محلي اقتصاد په پیاوړتیا، د داخلي او خارجي پانګوالو د جذب لپاره د زمینې په برابرولو کې مرسته کوي. صنعتي پارکونه د منابعو په مؤثر استعمال، د چاپیریال په ساتنه، د مختلفو شرکتونو ترمنځ د همکارۍ په زیاتوالي او د نوښت او پرمختګ لپاره هم د مهم عنصر په توګه شمېرل کیږي. په لنډ ډول ویلی شو چې صنعتي پارکونه د اقتصادي ودې او پرمختګ لپاره یوه مهمه منبع ګڼل کېږي؛ نو د خپل صنعت، تولیدي دستگاه او کمپنیو لپاره د ځای انتخاب هغه مهمه موضوع ده چې له موږ سره پورتنيو ذکر شویو موخو ته په رسیدو کې مرسته کوي او ضروري ګڼل کېږي. د همدغه موضوع اهمیت او ضرورت ته په کتو موږ د خوست په ولایت کې د صنعتي پارک په اهمیت، فرصتونو، تهدیدونو او د نوموړو تهدیدونو د حل په لارو چارو باندې څېړنه ترسره کړه (World Bank. (2015). *Industrial Parks: A Global Overview*).

موخې

د دې څېړنې عمده هدف د خوست په ولایت کې د صنعتي پارک د جوړولو اهمیت، په اقتصادي پرمختګ، د کاري شرایطو د ښه والي او د ټولنې د اساسي اړتیاوو په رفع کولو باندې د هغې تاثیراتو څیړل ګڼل کېږي. د دې له لارې به د صنعتي پارکونو اهمیت او فرصتونه مشخص شي او د نوموړې څېړنې په ترسره کیدو سره به د خوست ولایت د صنعتي پارک اقتصادي اهمیت، ننگونې او فرصتونه

معلوم او د اړوند ستونزو د حل لپاره به ذيربطو کسانو، ادارو او مسؤلينو ته لازمه زمينه مساعده او د اړوند ستونزو د حل لارې ورته وړاندې شي ترڅو د خوست د صنعتي پارک د جوړولو لپاره مؤثره ستراتيژي مشخصه شي.

د کار مواد او مېتود

په نوموړې څېړنه کې د خوست ولايت د صنعتي پارک د جوړولو د ارزونې لپاره له تحليلي مېتودونو څخه استفاده شوي. د دغې موضوع د څېړنې او د معلوماتو د راټولولو لپاره له کتابتوني او ساحوي (کيفي او کمي) دواړو تگلارو څخه استفاده شوې ده. د يادې څېړنې د ترسره کولو لپاره مو د اړتيا وړ معلومات د پوښتنپاڼو او هم د بيلا بيلو ژبو له کتابونو، معتبرو سايتونو، مقالو، انټرنېټ پاڼو او همدارنگه د پوښتنپاڼو د وېش له لارې راټول، تحليل او د ارزونې وروسته مو د مقالې په بڼه ترتيب کړي دي.

د صنعتي پارکونو اهميت

خوست ولايت، چې د افغانستان په ختيځ کې موقعيت لري، د معتدل اقليم، مناسب موقعيت، د غوره توليدي ظرفيت درلودلو او د کلتوري تنوع له اړخه يو مهم ځای دی. د دې ولايت صنعتي پارک، چې د اقتصادي ودې، کاري فرصتونو، او د محلي اقتصاد بياوړتيا لپاره اړين دی، د غوره فرصتونو په رامنځته کولو کې مهم گام دی. د صنعتي پارکونو اهميت په اکثرو هېوادونو کې نه يوازې په اقتصادي فعاليتونو کې بلکې په ټولنيزو او کلتوري پرمختونو کې هم ليدل کيږي (اطلاعاتو او فرهنگ وزارت، ۱۴۰۳، ص-۱-۴).

د اقتصاد له نظره، صنعتي پارک هغه ځای ته ويل کيږي چې د اقتصادي فعاليتونو لپاره اساسي زيربناوې ولري. په دغو زيربناوو کې اوبه، برېښنا، مناسب سپړکونه، د اوسيدو لپاره شنه ځايونه او د فزيکي فعاليتونو لپاره مناسب ځای شامل دي. د دې تاسيساتو شتون د مختلفو سوداگريو او صنايعو د ودې او پراختيا لپاره مناسب چاپېريال چمتو کوي او د اوسيدونکو د ژوند کيفيت په ښه کولو او د اقتصادي توليداتو په لوړولو کې مرسته کوي. په بل عبارت، صنعتي پارکونه د اقتصادي پراختيا او د پانگوني د جذب په برخه کې د يو مهم محور په توگه کار کوي.

صنعتي پارکونه هغه ځانگړي ځايونه دي چې د مختلفو سازمانونو د ورته اړتياوو د پوره کولو لپاره ډيزاين شوي او د صنعتي سوداگرۍ د يوې ډلې په توگه عمل کوي. دغه پارکونه د ډېرو هېوادونو د ملي پرمختيا په ستراتيژيو کې مهم رول لوبوي. د وخت په تيريدو سره، د صنعتي پارکونو اهميت او توجه په بې سارې توگه زياته شوې، چې دا د اقتصادي ودې، د کار فرصتونو رامنځته کولو او د نوښت لپاره مهمه فضا برابروي (Li, Wu, & Zeng, ۲۰۲۰، ص ۱-۲).

په افغانستان کې صنعتي پارکونه د اقتصادي زونونو په توگه د ښاري ستراتيژيکو پلاټونو له مخې جوړ شوي دي او د توليدي او صنعتي فعاليتونو لپاره اړينې زيربناوې لري. دې پارکونو د صنعت د ودې او پانگونو د راجلبولو لپاره مناسب پليټ فارم چمتو کړی دی. د زيربناوو په زړه کې داخلي سپړکونه، لويو لارو ته لاس رسۍ، د برېښنا شبکه، د اوبو رسولو سيستم او فاضله موادو او مخبراتو سيستمونه شامل دي، چې دا ټول د صنعتکارانو لپاره مهم دي. صنعتي پارکونه په درې ډولونو باندې ويشل شوي چې

عبارت دي له: عامه پارکونه، کوپراتيف پارکونه او خصوصي پارکونه. عامه او کوپراتيف پارکونه د دولت او عامه خصوصي مشارکت له لارې اداره کېږي، په داسې حال کې چې خصوصي پارکونه د خصوصي سکتور لخوا د حکومتونو د قوانينو په چوکاټ کې تر څارنې لاندې جوړ شوي او اداره کېږي (واحدی، ۱۴۰۲، ص ۱۰-۱۲).

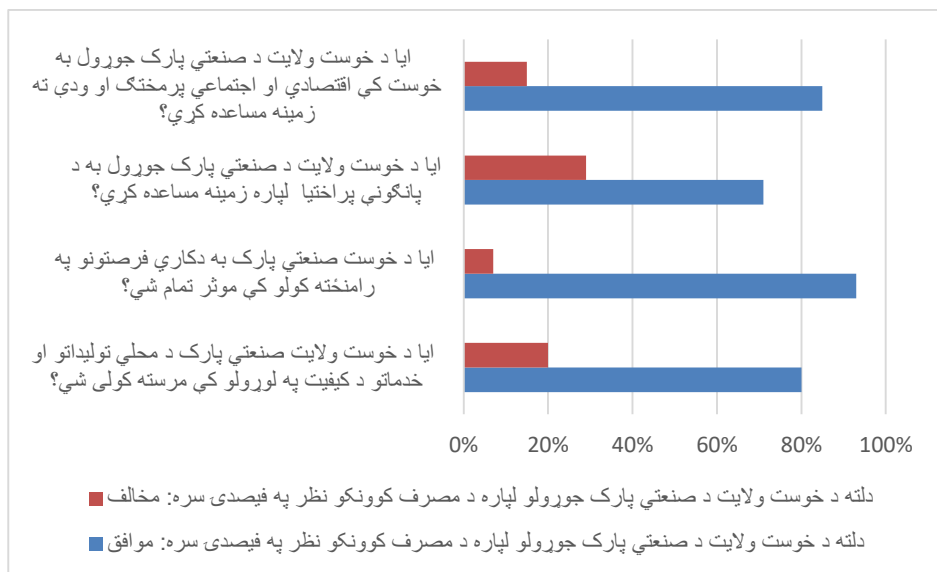
صنعتي پارکونه ځانگړې ساحې دي چې د اجناسو او خدماتو د توليد، لوژستیک، مخابراتو او د زیربنايي خدماتو د پراختيا لپاره پلان شوي وي او په کې د توليدوونکو ادغام د سيالۍ د گټو د ترلاسه کولو لپاره ترسره کېږي؛ نو د خوست ولايت صنعتي پارک هم صنعتي بدلون کې مهم رول لوبوي. خو د صنعتي پارکونو پراختيا ممکن ځينې خطرات هم را منځته کړي لکه د چاپيريال ککړتيا او داسې نور.

په (۱۳۵۳) هـ ش کال کې د کابل په پلچرخي کې د لومړي صنعتي پارک جوړېدو سره، په افغانستان کې د صنعتي فعاليتونو منظمه لړۍ پېل شوه. وروسته له دې د هرات ولايت په بگرامي او نورو سيمو کې هم صنعتي پارکونه جوړ شول. د دې پارکونو جوړونې پروژې د حکومت له لورې د صنعت د ودې، د پانگونې د جذبولو او د مرستندويه کارونو د رامنځته کولو لپاره يو عملي اقدام گڼل کېږي (Bhanumurthy, N. R. Bansal, S. P., & Saqib, M. (2012).

د سوداگرۍ او صنايعو وزارت چارواکي وايي، چې د صنعت د ودې او د ځينو ولايتونو کې د اړتياوو د پوره کولو په موخه ۲۶ نوي صنعتي پارکونه په بېلابېلو ولايتونو کې پلان شوي دي. د ۱۴۰۲ کال په پای کې د ۳۹ صنعتي پارکونو وړاندیز وشو، چې له دې جملې ۹ پارکونه په تخار، بدخشان، دايکندي، سرپل، لغمان، غزني، بغلان او سمنگان ولايتونو کې په پام کې نيول شوي دي.

سربېره پر دې، په بلخ، هرات، خوست، باميان، لغمان، نيمروز، دايکندي، کندز، فراه، کندهار، تخار، جوزجان، بغلان او غزني ولايتونو کې هم نور نوي صنعتي پارکونه په پلان کې دي. په اوس وخت کې، د بغلان، کندز، تخار او بدخشان ولايتونو کې د څو صنعتي پارکونو د جوړولو کار ترسره کېږي. د سوداگرۍ او صنايعو وزارت وياند څرگندوي، چې د دغو پارکونو زیربنايي ودانۍ د دولتي پانگونې له لارې جوړېږي او خصوصي سکتور به په توليد او صنعت کې پانگونه وکړي. د دې لپاره چې څېړنه مو لا مؤثره شوي وي نو بهتره به وي چې د صنعتي پارک د جوړولو په اړه د مصرف کوونکو، توليدوونکو او دولتي مقاماتو نظريات د پوښتنپاڼو پر اساس ترلاسه او له هغې وروسته به بيا هڅه وکړو تر څو د پوښتنپاڼو څخه تر لاسه کيدونکي نتيجه باندې تمرکز وکړو.

په لاندې ډول د مصرف کوونکو څخه د موضوع په اړه بېلا بېلې پوښتنې شوې دي، چې پايله يې په گراف کې خلاصه شوې ده.

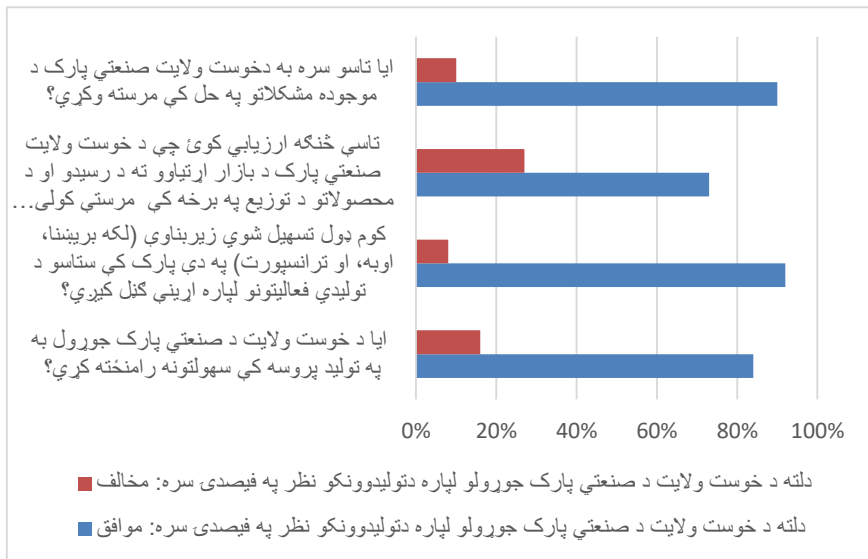
د لومړي پوښتنې په ځواب کې (ایا د خوست ولايت صنعتي پارک د محلي توليداتو او خدماتو د کیفیت په لوړولو کې مرسته کولی شي؟) قدرمنو ګډونوالو نظر ۸۰٪ مثبت یا هو ده او ۲۰٪ بیا وایي چې تاثیر پرې نه لري.

د دویمې پوښتنې په ځواب کې ۹۳٪ ګډونوالو نظر داسې و، چې کاري فرصتونه رامنځته کولی شي او ۷٪ بیا ویلي چې تاثیر پرې نه لري.

د درېیمې پوښتنې په ځواب کې ۷۱٪ ګډون وال دا تأییدوي چې د پانګونې په پراختیا کې زمینه مساعدوي او ۲۹٪ فیصده یې نه تاییدوي.

د څلورمې پوښتنې په ځواب کې ۸۵٪ دا تأییدوي چې د صنعتي پارک جوړول د خوست ولايت د اقتصادي او اجتماعي پرمختګ باعث ګرځي.

اوس غواړو د دویمې کتګوري تولیدوونکو پوښتنپاڼو نتیجه په لنډ ډول تشریح کړو.

د لومړۍ پوښتنې په ځواب کې ۸۴٪ موافق دي چې د خوست ولایت د صنعتي پارک جوړول به د تولیدي پروسې جریان کې سهولتونه رامنځته کړي، او ۱۶٪ بیا په دې اړه مخالف نظر لرلو. د دویمې پوښتنې په ځواب کې تقریباً ۹۷٪ موافق او ۳٪ کسانو بیا مخالف نظر لرلو. د درېیمې پوښتنې په ځواب کې ۷۰٪ ځواب وایونکو موافق نظر لرلو چې د توزیع پروسه اسانه کولی شي او ۳۰٪ کسانو بیا مخالف نظر درلودو. د څلورمې پوښتنې په ځواب کې ۹۰٪ محصلین موافق وو چې د صنعتي پارک جوړول د موجوده مشکلاتو په حل کې موثر رول لوبوي او پاتې ۱۰٪ محصلینو بیا مخالف نظر لرلو. د یادولو وړ ده چې اوسني مشکلات لکه د تولیدي فعالیتونو د ترسره کولو لپاره د مناسب ځای نشتون، د برق کمښت، د ښار زیاته گڼه گونه او گودام یاد شوي وو. د دریمې کتگورۍ یا حکومت اړوند ادارو څخه هم درې عمده پوښتنې ترسره شوې وې چې موږ یې په لاندې ډول سره خلاصه کوو:

دلته د خوست ولایت د صنعتي پارک د جوړولو په تړاو د دولت لپاره درې عمده پوښتنې وړاندې شوي دي:

لومړۍ پوښتنه دا وه چې دولت باید څه ډول اقدامات ترسره کړي ترڅو د خوست ولایت د صنعتي پارک جوړولو لپاره د زیرساختونو او بنسټیزو خدماتو لازمو غوښتنو ته په مؤثره توگه ځواب وویل شي؟

کله مو چې د اړوند ادارو د اکثره کارکوونکو ځوابونه سره خلاصه کړل، نو حکومت بايد د مالي ملاتړ، د سړکونو او ترانسپورت د بنسټيزو جوړښتونو پراختيا، د بریښنا او اوبو د تامین لپاره پانگه اچونه وکړي. همداراز د تخنیکي روزنې پروگرامونه جوړ شي ترڅو کارگرو ته مهارتونه ورکړل شي. دويمه پوښتنه چې حکومت د خوست د صنعتي پارک د امنيتي ننگونو د حل لپاره کوم سياستونه او ستراتيژي بايد په پام کې ونيول شي؟

نو د دوی نظر دا دی چې حکومت بايد د امنيت د ټينگښت لپاره، د سيمه یيزو پوليسو او ملي امنيتي ځواکونو سره همکاري او د امنيتي تاسيساتو پياوړتيا ته اړتيا ده. د معلوماتو شريکول او د عامه پوهاوي پروگرامونو لپاره سرمايه گذاري هم اړينه بلل کېږي.

درېيمه پوښتنه چې کوم ډول قانوني او اقتصادي تسهيلات (لکه مالياتي معافيتونه) بايد د پانگوالو د جذبولو او د توليدوونکو ملاتړ لپاره وړاندې شي ترڅو د خوست صنعتي پارک په مقابل کې د خلکو ليوالتيا زياته شي؟ نو د دوی اکثره ځوابونه چې خلاصه کړو داسې ويلي شو چې د پانگوالو لپاره مالياتي معافيتونه، د ټيټو مالياتي نرخونو ټاکل، د اقتصادي زون په توگه د مخصوص قانوني چوکاټونو معرفي کول؛ همدارنگه د توليدوونکو لپاره د تخفيفونو او د بانکي قرضونو په ترلاسه کولو کې اسانتياوې برابرول هم مهم دي.

دا پوښتنې د دولت د رول په څرنگوالي او د صنعتي پارک جوړولو لپاره د لازمو اقداماتو او پالیسۍ په اړه د بحث کولو فرصت برابروي؛ نو د پورته نقاطو په پام کې نيولو سره ضرور ده چې د خوست ولايت د صنعتي پارک تاثيراتو، فرصتونو، تهديدونو او د هغوی په حل لارو باندې بحث وکړو نو اوس به د خوست ولايت صنعتي پارک په تاثيراتو باندې چې د خوست ولايت، سيمې او هېواد د اقتصاد په مختلفو برخو يې لري په لاندې ډول ور څخه يادونه وکړو:

الف - په خوست ولايت کې د صنعتي پارک جوړولو تاثيرات د خوست ولايت په اقتصادي پرمختگ باندې

خوست کې د صنعتي پارک جوړول د اقتصادي پرمختگ لپاره کلیدي رول لوبوي. د يادې پروژې په تکميليدو سره د کاري فرصتونو زياتوالی، محلي توليد ته وده، تخنیکي نوښت، او د هېواد په داخل او خارج څخه د پانگې د جذب لپاره زمينه برابروي. همدارنگه، د زیربنايي خدماتو ښه والی او د مختلفو صنعتونو ترمنځ تجارتي اړيکو پياوړتيا او توليز پرمختگ ته لار پرانيزي. د صنعتي پارک جوړول په خوست کې نه يوازې اقتصادي بلکې توليز پرمختگ ته هم وده ورکوي.

د خوست ولایت او سیمې په اقتصادي پرمختګ کې به دا پارک، د نوبت او متشبثینو د مرکزونو په توګه، د پانګې په راجلبولو، د ټیکنالوژۍ لوړولو او د کارموندنې په برخه کې مهم رول لوبوي. همدارنګه نوموړی پارک د محلي اقتصادي زیربنا په ښه کولو کې مرسته کوي او د پوهنتونونو، صنعت او حکومت ترمنځ همکاري اسانه کوي په لنډ ډول ویلی شو چې د نوموړې پارک جوړول به د دوامدار پرمختګ هڅولو او په خوست او سیمه کې د سیالۍ وړتیا په زیاتولو کې مرسته وکړي (سقائي، امینی، رامین، & قاسمی زاده، ۲۰۲۳، ص ۷۱-۸۴).

ب- د خوست محلي تولید د زیاتوالي لپاره زمینه مساعدول

د خوست د صنعتي پارک جوړولو سره به تولیدي واحدونو جوړولو ته زمینه مساعده شي چې په پایله کې به د محلي تولیداتو د زیاتوالي سبب وګرځي، چې له دې لارې به اقتصادي فعالیتونه زیات شي. د تولیدي واحدونو له لارې به محلي سوداګر د خپلو تولیداتو لپاره بازار ته لاسرسی ومومي، چې دا به د بېکارۍ د کمښت سبب وګرځي. د سیمې اوسیدونکو لپاره به د محلي تولیداتو په مرسته د کاري فرصتونو زمینه مساعده شي، چې دا د اقتصادي موقعیت ښه کولو لپاره یو مهم ګام ګڼل کېږي. همدارنګه، د محلي تولیداتو پرمختګ کولی شي د سیمې د هوساینې لپاره هم ګټور تمام شي، ځکه چې د دوی قیمتونه معمولاً د وارداتي محصولاتو په پرتله ټیټ وي. د محلي تولیداتو د ودې لپاره د زیربنایي امکاناتو په اړه د حکومت ملاتړ او د پانګونو هڅونه اړینه ده، ترڅو هغه تولیدي واحدونه وپېژندل شي چې ودې ته اړتیا لري، چې نوموړې کړنې به د خوست د اقتصادي حالت د لا ښه کولو لپاره موثره لاره وي.

ج. مسلکي برخه کې همکاري

د خوست صنعتي پارک د پروژې له لارې به ځوانان په مسلکي مهارتونو کې روزنه ترلاسه کړي چې له دې سره به تخليقي افکار او نوښتګري رامنځته شي او د کاري قوې مهارتونو به لا زیات لوړ شي. دا چې په خوست ولایت کې مختلف دولتي او خصوصي پوهنتونونه او مؤسسات شتون لري چې ټولنې ته د چوپړ په موخه مسلکي د کار قوه وړاندې کوي نو د دې پارک په جوړېدو به نوموړې مرکزونه د لا مسلکي کارکوونکو د وړاندې کولو وړتیا ترلاسه کړي او قدرمنو محصلینو ته به د مسلکي زده کړو ترڅنګ د عملي زده کړو زمینه هم مساعده شي. د یادولو وړ ده چې اوس په خوست ولایت کې کافي د کار مسلکي قوه شتون لري چې نوموړی فرصت د خوست ولایت د صنعتي پارک د جوړېدو لپاره یو بهترین فرصت بلل کېږي. د کارکوونکو لپاره روزنیز پروګرامونه او ورکشاپونه به د کار بازار اړتیاوو ته ځواب ووايي او د ځوانانو اشتغال ته به وده ورکړي.

د. پانگې جذب

په خوست ولايت کې د صنعتي پارک جوړول د سوداگريزو فرصتونو په رامنځته کولو سره د کورنيو او بهرنيو پانگوالو د راجلبولو په موخه مهم رول لوبوي. د دې لپاره چې نوموړی هدف تر لاسه کړو نو ضرور ده چې د پانگونې لپاره بعضي تشويقي گامونه پورته کړو لکه: اقتصادي ثبات، د پانگونې اسانه شرايط، او محلي او نړيوالو بازارونو ته لاسرسی او داسې نور. بايد يادونه وکړو چې صنعتي پارک د بهرنيو پانگوالو د جذب او هڅونې لپاره په زړه پورې انتخاب دی. د پانگونې په زياتوالي سره تمه کېږي چې په خوست ولايت او سيمه کې د اقتصادي ودې يو مهم محرک رامنځته او د نويو صنعتونو او سوداگرۍ پراختيا له لارې قوي کاري فرصتونه رامينځته شي. د خوست ستراتيژيک جغرافيايي موقعيت گاونډيو بازارونو ته د لاسرسي اسانتيا برابروي، چې د پاکستان د کراچۍ په څير نفوس لرونکو سيمو ته د محصولاتو صادرو لاسونوي.

د. د محلي تجارت ملاتړ

د صنعتي پارک جوړول به د محلي کارکوونکو او سوداگرو لپاره کاري فرصتونه برابر کړي او دې سره به محلي بازارونه وده وکړي. دا به د محلي توليدوونکو سره د خپلو محصولاتو د پراختيا او کيفيت لوړولو په برخه کې مرسته وکړي.

ر. نوښت او تکنالوژي

د نوښت او تکنالوژيکي ودې لپاره د صنعتي پارکونو موجوديت يا شتون به د محلي توليدونکو لپاره د نوې تکنالوژۍ او نوښتونو په رامنځته کولو کې مرسته وکړي، چې نوموړې هڅې به د اقتصاد په مختلفو سکتورونو کې د پرمختگ لامل شي.

د خوست ولايت د صنعتي پارک د جوړولو لپاره فرصتونه

۱. اقتصادي ثبات: تقريباً خوست ولايت د افغانستان د هغه مهمو ولايتونو څخه شمېرل کېږي چې هلته تقريباً اقتصادي ثبات لپاره زمينه مساعد ده او دغه اقتصادي ثبات د اوږدمهاله پانگونې لپاره مناسب محيط برابروي.

۲. پانگونې ملاتړ: دا چې زيات افغانان په ځانگړي توگه د خوست ولايت تجاران په داخل او خارج کې شه کاروبارونه لري او د دوی سره د پانگه شتون لري چې که د پانگونې لپاره ورته مناسب ځای برابر شي نو دوی به خپله پانگه د هېواد داخل ته انتقال او د پانگونې باعث به وگرځي. حکومتونه هم بايد ځينې پروگرامونه د پانکوالو د تشويق په موخه تر سره کړي لکه مالياتي معافيتونه او يا مالياتي تخفيفونه او داسې نور.

۳. قانوني شفافیت: د پانگوالو د جذب لپاره باید روښانه قانوني چوکاټ چې د تجارت قوانینو ته احترام وکړي رامنځته شي ځکه شاید سبا د دوی سرمایه په مختلفو بهانو د خطر سره مخامخ شي نو دلته د دوی د سرمایې د مصونیت لپاره ضرور ده چې منظم قوانین جوړ شي.
۴. زیرساختونه: د صنعتي پارک د جوړیدو لپاره د ترانسپورت، بریښنا او د اړیکو ښه سیستمونه.
۵. مهارت لرونکي کارگران: د مسلکي روزل شویو کارکوونکو شتون چې د تولید او ابتکاراتو د رامنځته کیدو او زیاتوالي سبب ګرځي.
۶. بازار ته لاسرسی: د خوست صنعتي پارک لپاره مناسب جغرافیایي موقعیت چې محلي او نړیوالو بازارونو ته آسانه لاسرسی ولري.
۷. د نوښت ملاتړ: په خوست ولایت کې د علمي او اکاډمیکو مرکزونو شتون چې مسلکي کار قوه مارکیټ ته وړاندې کوي.
۸. بازار اړتیاوې: دا چې د خوست ولایت او اړوند سیمه حتی افغانستان کې مارکیټ اکثره خارجي اجناسو نیولی؛ نو که موږ خپل تولید ولرو نو په بازار کې ورته تقاضا شتون لري، لومړی باید تقاضا مشخصه او د هغې مطابق مارکیټ ته د اجناسو عرضه کول به د کمپنیو د بریا سبب وګرځي.
۹. د سوداګریزو اړیکو جوړول: نړیوالو تجارتي اړیکو لپاره موجودې شبکې چې خوست ولایت د ډیورنډ په لاین د پښتونخوا له طرفه د پاکستان سره وصل دي او د افغانستان د شمالي سرحدونو له لارې د مرکزي اسیا سره وصل شوي چې د اموالو لپاره ښه مارکیټ دی.
۱۰. حکومتي ملاتړ: حکومت هم غواړي د داخلي کمپنیو مالي ملاتړ وکړي او د مشکلاتو حل لپاره ورته مناسبې لارې لټوي (Challoumis, ۲۰۲۴، ص ۲۱۳-۲۲۹).
11. خوست ولایت د طبیعي او بشري منابعو، مناسبې پانګې د شتون او غوره اقلیم له امله د تولیدي فعالیتونو لپاره مناسب ځای دی، د مثال په ډول د زراعت، صنعت، اوبو، د برق د شتون لپاره د ظرفیتونو شتون او داسې نور. د خوست ولایت د غوره محصولاتو د تولید لپاره مناسب ځای دی او د معدني منابعو شتون هم د صنعتي پارکونو او تولیدي فعالیتونو لپاره غوره فرصتونه برابروي. د شیخ زاید پوهنتون او نورو خصوصي پوهنتونونو او انستیتوتونو شتون د مسلکي کارګرو د مهارتونو د لوړولو په برخه کې مهم رول لوبولی او د محلي کارګرانو مهارتونه او تجارب د زراعت، صنعت او د غوره خدماتو د ارایه کولو لپاره حیاتي او مهم رول لوبوي، چې په دې توګه سیمې ته د خپلو منابعو مؤثره کارونې زمینه برابروي. د خوست کلتور او تاریخي شتمنۍ هم د تولیدي فعالیتونو د پراختیا لپاره چوکاټونه وړاندې کوي. د منابعو ښه مدیریت او نوښتونه د اقتصادي پرمختګ لپاره کلیدي عناصر ګڼل کیږي، چې د

صنعت او زراعت د ودې له لارې د خوست خلکو ته لا زيات امکانات برابروي (Naeem, S., Waheed, A., & Khan, M. N., 2020., ص 7-14).

د خوست ولايت د صنعتي پارک د جوړولو په وړاندې خنډونه

الف: امنيت

امنيت د پانگونې لپاره عمده او مهم عنصر بلل کېږي. څرنگه چې افغانستان د څو لسيزو راهيسې په جنگونو کې ښکېل وو، نو د هېواد په هر گوټ کې يې د پانگونې په مقابل کې ستونزې رامنځته کړي دي. نو بايد هڅه وشي چې د پانگوالو هر اړخيز امنيت ته ځانگړې توجه وشي او نه يوازې د دوی فزيکي امنيت ته، بلکې ذهني امنيت ته يې هم زمينه مساعده شي.

ب: د زير ساختونو کموالی

د خوست ولايت د صنعتي پارک لپاره د زيرساختونو کموالی يوه جدي ستونزه بلل کېږي، چې د څو اړخونو له مخې خنډونه رامنځته کوي. نامناسب سړکونه د مالونو او موادو انتقال پر وړاندې ستونزې جوړوي، چې په پايله کې د توليد او سوداگرۍ فعاليتونه متاثره کوي. د بريښنا عدم موجوديت يا ناپېژندل شوی کيفيت د توليد پروسې ته زيان رسوي. همدارنگه، د کافي او باکيفيته اوبو نشتوالی د توليدي فعاليتونو لپاره خنډ جوړوي، او د بنسټيزو خدماتو لکه ټلگراف او انټرنېټ کموالی د کارکونکو او پانگوالو لپاره ستونزې رامنځته کوي. په ټوله کې، دا مشکلات د خوست د صنعتي پارک لپاره خطر او خنډونه تشکيلوي چې د حل لپاره يې جدي تدابيرو ته اړتيا ده.

ج: په بازار کې د تقاضا کموالی

په مارکېټ کې د تقاضا کموالی چې د مختلفو عواملو په اساس رامنځته شوی دی، د توليداتو په عرضه او د بازار موندنې په برخه کې جدي ستونزې رامنځته کوي. که محلي او نړيوال بازارونه د اړتياوو او تقاضا په اړه سم معلومات ونه لري، نو دا به د توليداتو عرضه او د هغوی د بازار موندنې پروسه ستونزمنه کړي. په دې توگه، توليدونکي نشي کولی خپل محصولات په مناسب ډول بازار ته وړاندې کړي، چې دا د اقتصادي ودې لپاره خنډونه ايجادوي. د دې وضعيت څخه د وتلو لپاره د بازار اړتياوې او تقاضا بايد ښه تحليل شي ترڅو د توليد او بازار موندنې ستراتيژۍ په مؤثره توگه جوړې شي (Wang, Liu, Shi & Wang, 2024, ص 366).

د: بنسټيز خدمات

د عمده بنسټيزو خدماتو لکه انټرنېټ، روغتيايي خدمتونو، ترانسپورتي خدمتونو نشتوالی، د کارکوونکو او پانگوالو لپاره مهمې ستونزې رامنځته کوي. د دې خدماتو کموالی د ښه ژوند معیار او کاري شرایط تر تأثیر لاندې راولي، چې ممکن د کارکوونکو او پانگوالو د جذب پر وړاندې د خنډ سبب شي. ترڅو چې دا بنسټيز خدمات مناسب او کافي نه وي، نو په خوست کې د سوداګرۍ او صنعت د پرمختګ لپاره مطلوب شرایط نه رامنځته کېږي. په همدې توګه، د دې خدماتو کیفیت او شتون باید په جدي توګه وڅېړل شي ترڅو د اقتصادي پرمختګ لپاره شرایط بهتره شي.

پایله

په دې څېړنه کې د خوست ولایت د صنعتي پارک جوړولو اهمیت، فرصتونه، او خنډونه څېړل شوي دي. د اقتصادي رفاه په لور د اقتصادي پرمختګ لپاره د تصدیو او صنعت پراختیا مهمه او ضروري بلل کېږي. خوست ولایت د مناسب اقلیم، کلتوري تنوع او تولیدي ظرفیت له امله د صنعتي پارک لپاره یو مناسب ځای دی، چې نه یواځې اقتصادي فعالیتونه، بلکې ټولنیز پرمختګ ته هم زمینه مساعدوي. د صنعتي پارکونو جوړول د محلي تولیداتو د زیاتوالي، تخنیکي نوښت او د کاري فرصتونو د رامنځته کولو له لارې د اقتصادي ودې لپاره بنسټیز اهمیت لري. د خوست ولایت صنعتي پارک د پانگوالو جذب او د چټک پرمختګ لپاره د بېلابېلو صنعتونو ترمنځ همکاري رامنځته کوي. باید یادونه وکړو چې د خوست ولایت د صنعتي پارک د پرمختګ پر وړاندې ځینې عمده خنډونه او ننگونې هم شتون لري لکه امنیتي ستونزې، د زیرساختونو کموالی، د بازار د تقاضا کموالی او د بنسټيزو خدماتو نشتوالی. د دې خنډونو د حل لپاره، اړتیا ده چې د یو مستحکم قانوني چوکاټ، ښه زیرساختونه، او بنسټيزو خدماتو ته د لاسرسي زمینه مساعده شي. د ډېرو نوښتونو او اړیکو له لارې، د خوست صنعتي پارک کولی شي د اقتصادي فعالیتونو د پراختیا په برخه کې مهم رول ولوبوي، چې دا به د محلي او نړیوالو بازارونو ته د لاسرسي چانسونه لاس ته راوړي.

د خوست ولایت د صنعتي پارک په جوړولو سره به نه یوازې دا سیمه بلکې د افغانستان په ناخالص داخلي تولید کې د پام وړ زیاتوالی رامنځته شي. دا به د افغانستان دولت د مالیاتو د راټولولو له لارې ځان بساینې ته ورسوي او دا به بالاخره افغانستان د وارداتي هېواد څخه په صادراتي هېواد باندې په تبدیلیدو کې مهم رول ولوبوي.

وړاندیزونه

دا چې په هېواد کې صنعتي پارکونه د اقتصاد په بېلا بېلو برخو لکه استخدام، عايد، د ژوند سطحه، اقتصادي وده او پرمختگ، ټولنيزه هوساينه، داخلي او خارجي تجارت، د بيوزلۍ په کمولو، د داخلي او خارجي پانگونو په تشويق او د محلي توليداتو په وده کې مهم رول لري نو په دې برخه کې د خوست ولايت د صنعتي پارک لپاره لاندې وړاندیزونه کوو.

۱- د صنعتي پارک لپاره د ځای ټاکل (جغرافيوې موقعيت) تر ټولو مهم گڼل کيږي. ځای يې بايد د سړکونو، کاري قوې او هوايي ميدان سره نږدې او د هستوگنې له ځايه لرې واوسي ترڅو هغې ته د موادو ليرد او راليرد اسانه وي او هم د هغې د جوړولو لپاره بايد د چاپيريال ساتنې اصول په پام کې ونيول شي.

۲- د صنعتي پارک لپاره بايد په کم مصرف سره د کافي برق څلورويشت ساعته اسانتياوې برابرې شي ترڅو د توليداتو د تمام شد قيمت يې ټيټ او په سيمه ييزه او نړيواله کچه د رقابت قدرت ولري.

۳- د صنعتي پارک لپاره د اوبو رسونې منظم سيستم او هم د فاضله موادو د مديريت سيستم شتون ولري او هم د چاپيريال ساتنې معيارونه بايد په پام کې ونيول شي ترڅو د هوا د چټلتيا او تنفسي ناروغيو سبب نشي.

۴- د صنعتي پارک ځای بايد د بازارونو، مشتريانو او عرضه کوونکو سره نږدې وي ترڅو د توليداتو د خرڅلاو چانسونه زيات شي.

۵- د سيمې امنيت او سياسي ثبات بايد د صنعتي پارک د فعاليتونو د خونديتوب لپاره مناسب وي.

۶- د صنعتي پارک په چوکاټ کې بايد د محلي توليداتو د ملاتړ لپاره د بازار موندنې بېلابېل پروگرامونه رامنځته شي ترڅو له دې لارې د سيمه ايزو محصولاتو توليد او بازار موندنه وده وکړي او محلي او نړيوالو بازارونو ته د محصولاتو د وړاندې کولو زمینه مساعده شي.

۷- صنعتي پارک بايد د نوښت او ټيکنالوژۍ د ودې لپاره يوه ځانگړې برخه ولري چې د ځوانانو او کاروباريانو د نوښتونو ملاتړ وکړي.

۸- د پارک په چوکاټ کې بايد د کار کوونکو د کاري مهارتونو د لوړولو لپاره روزنيز پروگرامونه رامنځته شي، ترڅو کارگران د صنعت د اړتياوو سره سم وروزل شي.

۹- د کوچنيو او متوسطو کاروبارونو لپاره بايد د مالي ملاتړ او قرضونو د ترلاسه کولو اسانه لارې چارې او شرايط برابر شي.

۱۰- د صنعتي پارک د برياليتوب لپاره بايد د دولتي او غير دولتي ادارو ترمنځ د همکارۍ شبکه رامنځته شي، ترڅو د ملي اقتصاد د مختلفو سکتورونو ترمنځ همغږي او همکاري زياته شي.

مأخذونه

پارک های صنعتی، اهمیت و مشکلات آن DPMEA |

خوست ولایت ته یوه لاندیه کتنه Ministry of Information and Culture | (Khost)

سقائی، محسن، امینی نژاد، رامین، & قاسمی زاده. (۲۰۲۳). تحلیل نقش پارک علم و فناوری در توسعه اقتصادی منطقه (مورد مطالعه: پارک پردیس تهران). *اقتصاد شهری*, ۸(۱), ۷۱-۸۴.

Bhanumurthy, N. R., Bansal, S. P., & Saqib, M. (2012). *Role of Industrial Parks in Promoting Entrepreneurship*. Working Paper, ICRIER. ICRIER - Think Tank | Indian Council for Research on International Economic Relations (ICRIER)

Challoumis, C. (2024). The Role of National Governments, Domestic Economies, and Enforcement and Escape Savings in Economic Stability: Lessons from the Greek Economic Crisis. *Procedia on Economic Scientific Research*, 11, 213-229.

World Bank. (2015). *Industrial Parks: A Global Overview*, Publication

Li, C., Wu, J., & Zeng, T. (2020). Global industrial par research trends: a bibliometric analysis from 1987 to 2016. *Environmental Monitoring and Assessment*, p-1.

Mourtzis, D., Angelopoulos, J., & Panopoulos, N. (2022). A Literature Review of the Challenges and Opportunities of the Transition from Industry 4.0 to Society 5.0. *Energies*, 15(17),

Naeem, S., Waheed, A., & Khan, M. N. (2020). Drivers and barriers for successful special economic zones (SEZs): Case of SEZs under China Pakistan economic corridor. *Sustainability*, p:7-14.

Valipour, E., Ketabchi, H., Safari shali, R., & Morid, S. (2023). Equity, social welfare, and economic benefit efficiency in the optimal allocation of coastal groundwater resources. *Water Resources Management*, 37(8), 2969-2990.

Wang, H., Liu, C., Shi, P., & Wang, Y. (2024). The social effects of energy regulation: Energy-consuming rights trading system and corporate labor demand. *Journal of Environmental Management*, 366, 121842.

The importance of the industrial park in Khost province

Senior Teaching Assistant Khalid Pashtoon, Shaikh Zayed University,
Faculty of Economics, Departments of National Economics.

Email addresses: khalid.pashtoon786@gmail.com

Abstract

Given that Afghanistan is endowed with rich agricultural and mineral resources, the rate of industrial growth remains significantly low. Industrial parks are crucial for fostering economic development. The absence of an industrial park in Khost province presents a substantial challenge. Consequently, this article aims to elucidate the significance, necessity, opportunities, and challenges associated with establishing an industrial park, thereby laying the groundwork for future initiatives in Khost province. Such parks are deemed essential for economic advancement, innovation, job creation, and the attraction of both domestic and foreign investments. They contribute to heightened employment levels, job opportunities, a reduction in imports, an increase in exports, and the enhancement of the private sector. Furthermore, they play a pivotal role in augmenting national income, drawing in investors, and bolstering domestic production, underscoring the economic importance of these parks. This study aims to explore the significance, necessity, opportunities, and constraints related to the establishment of an industrial park in Khost province. Employing analytical methods, the research identifies security concerns, inadequate 24-hour electricity supply, a shortage of skilled labor, limited raw material processing capabilities, insufficient governmental support, a lack of infrastructure, market demands, and a deficiency of basic services as principal barriers. By leveraging available opportunities, the government can address these challenges and ultimately pave the way for the establishment of a significant manufacturing hub.

Keywords: Economic stability, Investment, Khost, Industrial Park, Job opportunities.